

МЭЗАИЙМЫ 21 ДУНАЙ НЫБЗЭМ ИМАФЭ. УИНЫБЗЭ ХЪУМЭЖЪ.

ЗЫШӘКӨЫР 21, АДУНЕИ ХАТӘЫБЫЗШӘ АМШ. УХАТӘЫБЫЗШӘ УАГЪШӘМАХА.

ЧИЛЛАН БЕТТАН 21-ДУБНЕНАЙУКЪАРА НЕНАН МЕТТАН ДЕ. НЕНАН МАТТАНА ДА ВАЛА.

ЕРТХЪИРАЕНЫ МАЕЙ 21. ДАЕ МАДАЕЛОН АЕВЗАГЫЛ ФИДАР ХАЕЦ.

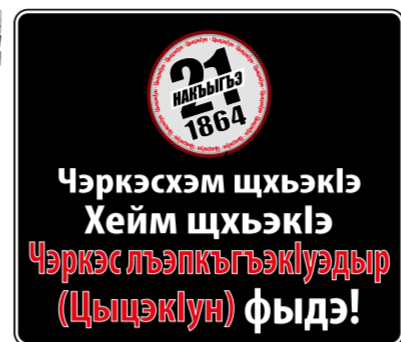
ЖЬЫНЭПС

Хуитыныгъэ Демократие Щхьэхуитыныгъэ Зэхуэдэныгъэ Зэкъуэтыныгъэ

Шэрджэхэм я Щхьэхуит Макъ

www.jinepsgazetesi.com

Номэр 45 • 2024 Мазае - Мэзай

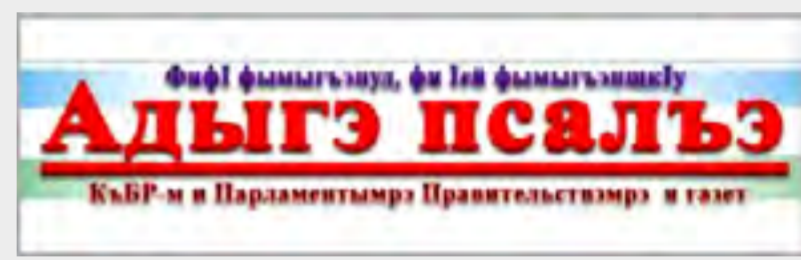
Щэцэн-Ингуш лъэпкъыр зыращыгъэм и Я 80-рэ ильэс Тщыгъупшэщтэп!

Уи анэдэлъхубзэр хъумэ!

Анэдэлъхубзэр ди гъащэм ятэ дьдэ щызэхэтхэ макъщ. Ди анэм и быдзышэр къыщыдитым къыджиа гуцэ уэрэдщ. Анэдэлъхубзэхэр фымыгъэпсомэ, ахэр лэнунц. Абы игъусэу шэнхабзэри къуэдэжыну шынагъуэ щыгъэ хунуц. Тыркым бзищ шыкълуэдащ, бзэ пщыкълухи къуэдэнкъэ шынагъуэм хэтщ. Мазаем и 21-р дунейпсо анэдэлъхубзэ махуэр, бзэ псоми я щхьэхуит махуэр ухъу. Дунейм тет бзэхуэум флэхъус къырах, я анэдэлъхубзэхэр зыхъумэу зыгъэпсэхэм. Ди бзэ махуэр махуэр ухъу.

- Адыгэбзэм и сурэтщ адыгэ анэр **3**
- Блэкар – нобэр – пщэдэйр **4**
- Си анэдэлъхубзэ, си сабиигъуэм и бзэ... **4**
- Зепхэмэ мэпсэу! Ньтэ, зехъэй гъэпсэу! **5**
- Си дуней нэху! **5**

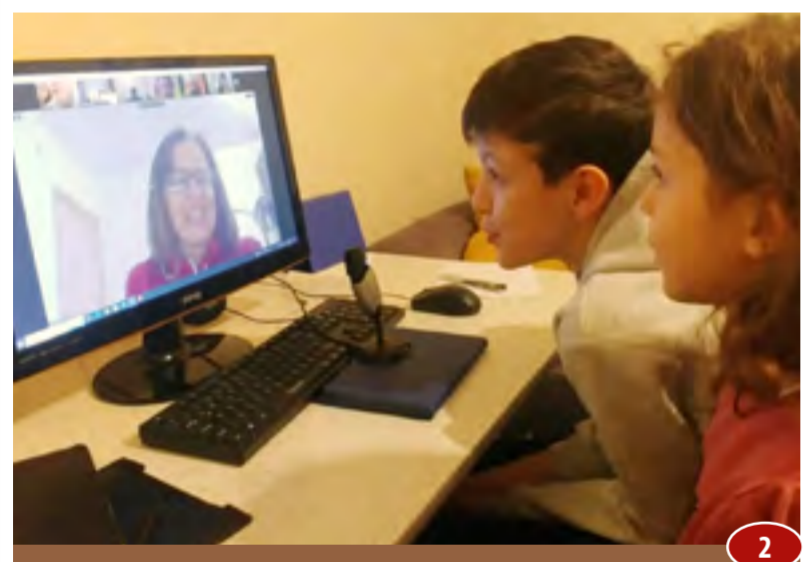

«Къэрэхъэлъкъыр» зи къежъапщэ «Адыгэ псалъэ» газетър 1924 гъэм мазаем и 3-м дунейм къытхыащ. 2024 гъэм мазаем и 3-м ильэси 100-р ирикъуащ. Фэ ильэси 100-р догъэмахуэ.

Нæ рох кæнынц сæ мадæлон æвзаг, сæ уидæгтæ **6**

Нохчийн халкъан йаздархо: Бексолти Эльмурзин Муса **7**

Нохчийн йаздархо, прозаик, Нохчийчоьнан а, Российн а Йаздархойн Союзашан декъашхо, Ленини комсомолан совгъатан лауреат, «Литература» номинацехъ «Дашо бухIа» совгъатан лауреат, Нохчийн Халкъан йаздархо Бексолти Эльмурзин Мусаца йина йолу.
«Жинепс» газетан йаздархо Айдар Миланас кечийна, репортажан хьалхара дакъа арахецна оха.

«Тыбзэ Адыгабзэ» **2**

Зэнэкъокъу мэкъэгъэлухэр **2**

5. GENÇ ARAŞTIRMACI TEŞVİK YARIŞMASI

Yarışma Konusu
Kuzey Kafkasya'dan sürgün sonucu günümüzde Türkiye sınırları dahilindeki Osmanlı topraklarında kurulmuş, halen varlığını sürdüren ve/veya boşalmış köylerimiz.

Станбул Кавказ Културэ Хасэм КАФФЕД-м фэгъахьыгъэу унашьоу ыштагъэр **2**

Кавказ Хасэхэм я Федерацие (КАФФЕД) хахьэрэ Станбул Кавказ Културэ Хасэм (СККХ), Щылэ мазэм и 25-рэм, Зэлылэс хьыгъум щетхы, «Ти Хасэ Хэтхэм ыкIи Хьыгъум итхэм Тимэкъэгъэлу Шъуналэ Тешъудз!» КАФФЕД-м тызэрэхьэтым ипалъэ зэтэдгъэуцагъ.

Кайсэри къалэ Черкес бзылъфыгъэхэм кооператив зэхашагъ **3**

«Уи абызшэа аныкамла, иара амилатгъы ыказам» **8**

Аҕсуа Бызшэа, Литература азыкацара курс

Дузье Университет Анаука-Литература Факультет, Кафкас Бызшэакэа-Акультуракэа Акэша, Аҕсуа Бызшэа-Литература Акэша ахада-рахынтэ, Дузье Университет Есаамтатэи Арцара Сентр

(DÜSEM) иналагзаны сынтэа имөаҕыз, Аҕсуа Бызшэа-Литература азыкацара курс, тагалантэи аамта нагзахит. Аҕышэаракэа раамыштыах, алахылацаа аҕышэарах реазыркоит. 37 ык итаөыс акурс

аҕы, Доц.Др.Фатима Кэарчелиа Доц.Др.Ева Тэниа, Доц.Др.Арда Ашэба арцаөыс икэоуп. Акурс ык класкны имөаҕыгоуп.

Акурс аҕы, Аҕсуа Бызшэа-Литература аурок итагзоу, Аҕсшэа Аөра-Аҕыһара, Аҕсшэа Аграматика, Аҕсшэа Аилкаара-Цэажэара академикэа эазарала иддырцоит. Акурс алахылацаа, акөҕыиарала акурс нарыгзалаак, сертфикаккэа амырхоит.

Ахатэы бзшэа иалкаатэу урокны

Милатытэ Апара-Аазара Минстырра (МЕВ) ашколкэа рхы инанаштыз офисиалт аөымтакэа рла, иалкаатэу ауроккэа рзын адпаалара амшкэа избыхан. Уи инамаданы, абжаратэ школкэа 4-5-6-7 тэи акласкэа рцаөцэа, 2024-2025 ацара-азара ашыкэс иаҕыһарц иртаху иалкаатэу ауроккэа ирызку адпаалара өымтакэа, Ажырынхэамза 30-Жэабранымза 12, 2024 амшкэа рбжэара, ршколкэа рхадаракэа ирыртит. Зҕыстыу (имөасуо) Бзшэакэа-Атыҕынтэи Аөцэажэакэа инартагзаны, ацаөцэа Адыг бзшэа, ма Аҕсшэа иалыркаарц азы адпаалара казцо 10 ык инареихау ацаөцэа рла класк кацатэуп.

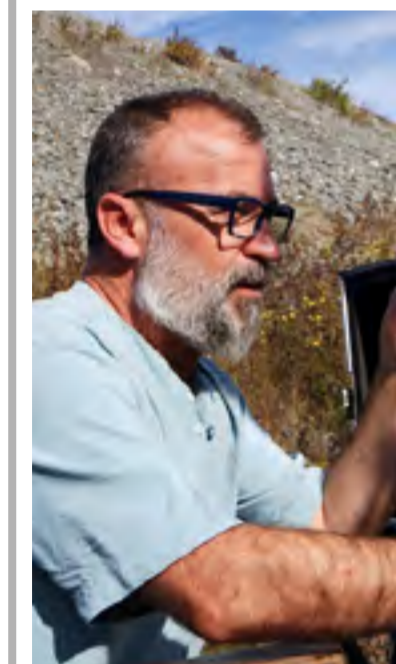
Аҕсны Аказара Галереиаөы Амцакра

Аҕсны ахтныкалакь Акэа иыкоу, Аҕсны Аказэаөэа Рейдгыла Игэтаньтэу Аказара Галереиаөы, Ажырынхэамза 21 амш ицэыртыз амцакра, хысаат инарзынаҕышуа имөасын, нас ҕышны зык инареиханы асахыкэа ицэышэнатэит. Аҕсны Акультура Министр Динара Смыр, «Икоу зегы шблыз аххээр калоит. Ари Аҕсны милатытэ культура азын, ситакэцара калашыа змам цөызроуп» хэа ахыхоит. Аҕсны раҕыһазатаи асахытыхөы, азказ Александр Шервашизе-Чачба нуысуымтакэа рэынтэ, 300 ркара амцакраөы ицэышэит.

Антэалиа Аҕсуа Культура Ахеидкылаөы напэцаөөра мшы

Ашөкөөы Фатих Атэан, Антэалиа Аҕсуа Культура Ахеидкыла, 2024 ашыкэс культура акциякэа ирылагзаны Антэалиа датаанит. Жэабранымза 18 Амөыша аөны, ахеидкыла сентр еиөнакааз акцияөы, www.abhazyam.com адырра дакыкэа рнаҕыһаөы Фатих Атэан, иаҕыһаөөөн иари ииҕыларэ рауит. Атэан ишкэыкэа зыргэхит, напэцаөөит. Аицэажэара коктеил кэдыргылит.

Папба Билала «Аашык» иазкны

Аашык Вейсел 50 тэи имшыһэра инакэыршэаны, «UNESCO Аашык Вейсел Ашыкэс» интагзаны, Культура Министырра адгыларала итыхыз афлим «Аашык», Аҕсуа Хейдкылакэа РФедерация, Аҕсуа Аусадкылаөцэа Ахеидкыла аусеидурала, Ажырынхэамза 11 амш, Истанбул Акэалакь Ахадара, Али Емири Ефенди Культура Сентр аөы ахеаҕышөыцэа ирыднагалан. Папба Билал Бабаөбулу режисиорэ дызмаз афлим зыргара акция иналагзаны, Бабаөбулу аицэажэара даналга, афлим ахаөсахыа хада Емирхан Картал, Аашык Вейсел инашэакэа рзиэхит.

Еитазгаз: Есаг Ахба

Исасыз ашеф

Аҕснытэи аказэа Барас Кэыцба, Тыркэтыла Культура-Туризм Мнистрра, Ахэынткарра Бжыраөэа Хоро (акапела), Ажырынхэа 22-27 амшкэа рбжэара, CSO Анкара Тоурыхтэ Азал аөы еиөнакааз 8 тэи Walter Strauss Masterclass движиорра азиунит.

Агэыхалалратэ концерт аөы еизгаз ацаратэ хархэагакэа Амилаттэ сахыатэ галереиа ацхырааразы идэыкэцахоит

Жэабранмза 6, аөаша, Р. Гэымба ихэз хэу Апснытэи ахэынткарратэ филармония аөы Амилаттэ сахыатэ галереиа ацхыраара иазкны агэыхалалратэ концерт мөапысит. Ахэацшца рэацхыа икэгылеит Апсны атеатри аестрадеи рартистцэа, акашаратэ, амузыкатэи авокалтэи аколлективкэа, урт рхыцхызараөы икан Кыасуу Хагба, Даур Арухаа, «Апсны-67», Тэмыр Тэниа, Людмила Гэымба, Ахэынткарратэ хортэ капелла, Мана, ахэычтэы хореографиятэ ансамбль, Хыблэ Мыкэ-

ба, Мадина Кэарацхэелиа, В.Царгэыш ихэз эху Ареспублика Апсны зеапсазтэыз жэлэр рышэахэарей рыкэашарей рзы Ахэынткарратэ ансамбль. Зеицэалыц 103 360 ркынза иназо еизгаз апаратэ хархэагакэа зегы Апсны акультура Аминистрра ичыдоу ахыпхызаратэ пхызаа иахыпхызалан. Артистцэа рыкэгыларэ ашытахь аконцерт амөапаөа Алхас Манаргиа акультура Аминистрра ахызала ари агуманитартэ акция эхы алазырхэыз зегы итабуп хэа реиэхэит. Уи Урыстыла акультура ами-

нистр Ольга Лиубимова иналырцшыз адгыларей ацхыраарей рзы, иара убас агэыхалалратэ еизгара алагара хацзыркыз Аахыцц Уапстыэлатэи хашыөа хазы итабуп хэа реиэхэит. Ажырынхэамза 21 ауха, Амилаттэ сахыатэ галереиа афондкэа ахыпхэыз Апсны асахытыхыөөэа Рейдгыла Ацэыргакэцатэ зал Хада ахыбраөы икалаз абылра иахкыаны мацк ада зегы амца иналабит. Иказ 4 нызыкь експонат ркынтэи мацара 200 усумта инарынацшэа еиэхэит. (Apsnypress)

«Абхазия. Тамыш-Village 2024»

Жэабранмза 16-18 рзы Тамшы ақытан имөапыслонит III Жэлэрбжэаратэи ашахматтэ турнир «Абхазия. Тамыш-Village 2024». Аицэабракэа ахэакэа иртагзаны х-турнир мөапысуеит: атурнир А (ихадоу), атурнир МД 8 (2016 шыкэсазы иизи урт иреипбуи алахылацаа злаху), атурнир МД 12 (2012 шыкэсазы иизи урт иреипбуи алахылацаа злаху). Атурниркэа ФИДЕ апкаракэа рыла, швейцариатэи асистемеи акомпютертэ ацэтапсаралеи имөапысуеит. Аамта агэатарэ: актэи аныкэара инаркны аныкэаракэа зегы рзы 10 минутк + 5 секундк азоужьхоит. Атурнир А иналагалоуп – 9 турк, ахэычтэы турниркэа – 7 турк. Азбаө хада – Ареспублика Апсны I акатегория змоу азбаө Отэри Хэырхэмал. (Apsnypress)

Караджаорэн - Бащылбий Абазэ Къуажэ

Лыгъур Джэвдэт Иугуртэпэ
1859 гъэм Карачай Черкеск Бащылбий Абазэхэр Тыркум къаклуэри Казанчык и цхыуэ къуажэм кьэтлысахэщ. Къуажэм шлышхуэ яубыдащ (сэ кызырсыхьэ-умкэ 150.000 декарщ). Ауэ Казанчык къуажэм ящыр зэр иным папшлэ яхьумэн зэрхуер къагурылуэри Караджаорен, Тавладере, Темирбогъа ицхыуэ къуэжищ Казанчык къуажэм къахэкри къуэжищу яухуаш. Мы яухуа къуэжищым зыр Караджаоренщ. Къуажэр къуэжэцхыуэ ауэ 35.000 декар хуэдиз шы ялыгъщ. Къуажэр Сивас кьалэм Шаркышла районым епхаш. Сивас кьалэм 113, Шаркышла районым 30 км, Кайсери кьалэм 135 км пажыжуэ зы Абазэ къуажэщ.
Къуажэр Туркмэну Башорен, Докметаш, Одукташ къуажэхэмрэ Абазэ Темирбогъарэ Тавладере

къуажэхэмкэ кьэхуыш, ящлэ зэпылгъщ.
Къуажэр 1859 гъэм кьэтлыса Бащылбий къуажэ Казанчыкым 1877 гъэхэм кьыдэклу зуухуа лъэпкхэр Жэтгэр, Мыд, Ягъан, Дэгунэ, Агачэ, Казан, Шармат, уначлэ лъэпкхэм яухуаш.
Жэтгэр етек икькэ цэрлылуэуэ пхышынэ еуэу джэгуаклуэ усакуэт Къуэгуулкьуйеуэ къуажэм шы гуртэ игьэхуэ губгъуэм здильым имыщлэкэ здэщылым губгъуэм кышцаукъащ.
Абы иужькэ Жэтгэр Адилэр Зекирэ джэрахуэ шта.
Караджаорэн Бекир итл шыпсэуэ штащ зыр Агачэ Бекрышхуэ Адриери Мыд Бекирцхыуэ. Ин цыкыуэ шлэдэжэн шлэхуар я ныбжьырат.
Мыд кучук Бекир Абреджу ильэс куэдэр губгъуэм итащ. Хуабжыуэ лыгъэшхуэ хэлъу лы бзаджэт ауэ куэдэр тутнакыи шлэсри 42 ныбжь иту уз гуауэм илыкылащ.

Къуажэр къуэжэ Бзаджэт зэржалэмкэ лыуык куэд язэхуаук кьыдэхуырт. Тырку, Адыгэу мы къуажэм кыфлэмлыкэ лэгъуэ блогъуэм къуажэ итакыым.
Къуажэм нобэ дэсыжлэкыым. Шы якуэдщ ауэ псори кьалэшхуэхэм лэпхуэжаураш. Зэпсори еджауэ хуэкьулейуэ кьалэхэм дэсщ. Къуажэм шылэ я унэжхэр ягъэцхэрэцхэуэ гьэмахуэхэм къуажэм къоклуэжри Бжыкыла шлэондэ я лэжыгьэ кьрахьэллэри бжыкылам кьалэхэм мэлэпхуэжхэр.
Къуажэ яухуэн зэрхуер къагурылуа нэужь 1877 гъэм Казанчык Бащылбий къуажэм кыкыуэ Караджаорен къуажэр зыхуа лъэпкхэмрэ лы цхыуэ я цэр сызэрлылэсамкэ мыхэраш;
Мыд Ахьмэд, Махьмуд, Ягъан Хьаж Умар, Якьуб, Жэтгэр Хьажы Гендухьа, Салихь, Хьаж Умар, Жэтгэр Адил икьуэ Салихь.
Мыд Ахьмэд икьуэ Гази абы икьуэжри Зия.
Уначла Тоған хэкум кыиклаш ауэ Караджаорен ипэ кьэкуахэр абы икьуэжраш. Я цхыуэри Хьастел, Аслан, Бесленщ.
Дэгунэ Махьмуд цэрлылуэуэ цхыуэ къуажэм ипэдыдэ кьэкуахэм ящыщт.

Караджаорэн узыщрихьэллэ унагъуэцхэр

Адыгбээкэ	Латинкэ	Тыркубээкэ
Агачэ	Ağaçe	Önal
Жэтгэр	Jetger	Cetger, Cetgin, Cetgeroğlu
Мыд	Mid	Midas, Midoğlu, Mit
Дэгунэ	Degune	Ergün
Казан	Kazan	Пэсэдыдэу Суриэ кьуэжахэщ
Уначла	Yunaça	Doğan
Ягъан	Yağan	Özveri

Караджаорэн шыпсэуа цыхухэм я бжыгъэр гьэкэ зыщхьэщыхауэ

Гъэхэр	Цыхухуэ	Цыхубзу	Псори	Литературэхэр
1935	-	-	218	Genel Nüfus Sayımı 1935 s.206
1940	80	93	173	Genel Nüfus Sayımı 1940 s.589
1965	83	73	156	Genel Nüfus Sayımı 1965
1970	57	58	115	Genel Nüfus Sayımı 1970
1975	41	50	91	Genel Nüfus Sayımı 1975
1980	67	57	124	Genel Nüfus Sayımı 1980
1985	43	47	90	Genel Nüfus Sayımı 1985
1990	48	62	110	Genel Nüfus Sayımı 1990
2000	33	37	70	Genel Nüfus Sayımı 2000
2007	13	16	29	
2008	14	21	35	
2009	17	16	33	
2010	15	17	33	
2011	16	17	33	
2012	13	13	26	
2013	15	15	30	
2014	17	15	32	
2015	13	12	25	
2016	13	11	24	
2017	18	14	32	
2018	16	14	30	
2019	16	15	31	
2020	18	16	34	
2021	19	17	36	
2022	17	17	34	

<https://www.nufusune.com/29423-sivas-sarkisla-karacaoren-koy-nufusu>
07.02.2024 tarihinde erişildi.

